Z ekonomické literatury

KOMPLEXNÍ A KRITICKÝ POHLED NA PROBLEMATIKU EVROPSKÉ EKONOMICKÉ INTEGRACE

Lubor Lacina, Mendelova univerzita v Brně

Richard Baldwin, Charles Wyplosz. Ekonomie evropské integrace

Praha : Grada, 2013, 4. vydání, 580 s. ISBN: 978-80-247

Úsilí editora překladu a jednotlivých překladatelů recenzované knihy je snahou o odpověď na „zásadní“ otázku česky publikované odborné literatury v problematice evropské integrace. Ta by se dala formulovat následovně: Je lepší věnovat úsilí psaní autorských učebnic nebo převzít a přeložit standardně využívaný a dlouhodobě kvalitně rozpracovaný a aktualizovaný zahraniční text? Každá ze zvolených cest má z pohledu svých zastánců jednoznačné výhody a nevýhody. U autorských textů je argumentem pro především možnost „ušití textu na míru“ dané cílové skupině uživatelů. Na druhé straně vah je ovšem omezená velikost cílové skupiny uživatelů česky psané odborné literatury a časová náročnost zpracování komplexně pojatých témat. Překlady standardně používaných učebnic v zahraničí naopak využívají existence již vyzkoušených a odbornou veřejností uznávaných textů. Rizikem je pak nalezení optimální hranice (časového zpoždění) mezi vydáním nové verze knihy v originálním jazyce a jejím překladem do češtiny.

S ohledem na výše uvedené argumenty lze konstatovat, že již druhý český překlad

knihy autorů Baldwina a Wyplosze s názvem *Ekonomie evropské integrace* přináší na český trh učebnici, která nemá, co se týká rozsahu, témat a formy zpracování na českém trhu konkurenci.

V úvodu je nutné ocenit, že editorovi překladu panu docentu Šarochovi i celému překladatelskému týmu se podařilo vyvarovat většiny chyb, které podobné typy rozsáhlých publikací trpí. Přes poměrně velký počet překladatelů (10) se podařilo v celé knize zachovat jednotnou terminologii a čtenář při přechodu mezi jednotlivými kapitolami nevnímá změnu stylu překladu. Je nutné také ocenit, že pro překlad byla vybrána jedna z nejkomplexnějších učebnic zabývající se ekonomickými aspekty evropské integrace, o čemž hovoří i její rozsah více než 500 stran textu. Oba originální autoři textu prof. Baldwin i Wyplosz jsou ve vědecké komunitě považováni za jedny z největších expertů na problematiku ekonomických aspektů evropské integrace.

Překlad knihy s názvem *Ekonomie evropské integrace* je rozdělen do čtyř částí doplněných předmluvou k českému vydání, doporučením pro práci s knihou a rejstříkem

pojmů. Jednotlivé části jsou dále tematicky děleny na kapitoly, kterých se celkem v knize nachází 19. Záběr knihy je velmi široký, od poskytnutí základních informací o historii, právním, institucionálním a rozhodovacím procesu Evropské unie, přes mikroekonomickou analýzu procesu ekonomické integrace až po podrobné hodnocení projektu měnové integrace včetně probíhající krize eurozóny.

Za velkou přidanou hodnotu z pohledu pedagoga lze považovat vlastní strukturu jednotlivých kapitol. Každá kapitola v úvodu jasně deklaruje základní myšlenky. Na konci pak autoři důsledně zdůrazňují klíčové poznatky. Kontrolní otázky testují pochopení ekonomických souvislostí a faktů a společně s odkazy na rozšiřující četbu a webové odkazy umožňují čtenáři proniknout do podrobností dílčích témat, případně konfrontovat informace uvedené v knize s aktuálním děním v Evropské unii a eurozóně. Studenti i pedagogové ocení otázky k zamyšlení, které jsou vhodným nástrojem pro účely přípravy na zkoušku i vlastní zkoušení a hodnocení znalostí studentů.

Překlad knihy pracuje s vydáním z roku 2012. Události v EU a především v eurozóně od té doby výrazně posunuly vnímání některých pasáží textu. Proto lze považovat za pozitivní schopnost překladatelů doplnit předlohu formou aktualizací a poznámek o nově přicházejících důležitých informacích.

Následující text obsahuje krátkou charakteristiku obsahu jednotlivých kapitol.

Přehled vývoje evropské integrace po druhé světové válce je obsahem kapitoly 1. Je zde zdůrazněna logika ekonomického a politického pozadí těchto historických událostí. Zajímavá je podkapitola 1.4, ve které se autoři věnují problematice europesimismu. V kapitole 2 jsou zahrnuta klíčová fakta týkající se evropských ekonomik a stručný přehled právního systému EU a jeho zásad (kapitola je

plně aktualizovaná tak, aby zahrnula změny, které nastaly přijetím Lisabonské smlouvy). Kapitola rovněž přináší informace o existujících evropských institucích a legislativních procesech v EU, stejně jako o hlavních rysech rozpočtu EU. První část kapitoly 3 vysvětluje, jak může být „teorie fiskálního federalismu“ použita k posuzování přiměřenosti rozvržení kompetencí mezi institucemi EU a členskými státy EU. Druhá část kapitoly objasňuje, jak ekonomické přístupy – zejména teorie her – mohou být použity pro analýzu rozhodovacích procesů v EU a jejich efektivnosti. Pochopení rozložení kompetencí ve stávající EU umožní čtenáři lépe uchopit diskuse, které probíhají uvnitř EU v reakci na probíhající krizi eurozóny. Argumenty teorie fiskálního federalismu jasně ukazují, jaké kroky by musela EU učinit, aby z ní byla vytvořena skutečná politická unie.

Část II knihy přináší analýzu mikroekonomických aspektů evropské integrace. Úvod do základních metod analýzy obchodní politiky je prezentován v kapitole 4. Kapitola přináší základy analýzy nabídky a poptávky v otevřené ekonomice. Klíčové je zde pojetí spotřebitelského přebytku a přebytku výrobce a následné použití tohoto aparátu k jednoduché analýze ekonomických důsledků tarifní ochrany. Jasně je osvětlen mechanismus doložky nejvyšších výhod a je provedena klasifikace nástrojů využívaných k ochraně národních trhů. Pozornost v kapitole 5 autoři věnují tomu, jak vytvoření celní unie nebo pásma volného obchodu ovlivňuje spotřebitele, firmy a vlády uvnitř i vně integračních celků. Charakteristika toho, jak rozšiřující se trhy ovlivňují efektivnost evropských firem, je předmětem kapitoly 6. Analýza je založena na východiscích ekonomie výnosů z rozsahu a nedokonalé konkurence. Kapitola 7 poskytuje detailní studii růstových efektů evropské integrace. Důraz je kladen na ekonomickou

logiku, která spojuje evropskou integraci se střednědobými a dlouhodobými růstovými efekty. Poznatky jsou aplikovány jak s využitím neoklasická teorie, tak teorie endogenního růstu. Kapitola 8 se zabývá trhem práce. Shrnuty jsou základy ekonomie trhu práce, a ty jsou následně aplikovány na trh práce EU a jeho specifika, včetně problematiky migrace.

Část III knihy přináší přehled hlavních oblastí spolupráce – politik EU. Kapitola 9 se věnuje společné zemědělské politice (SZP), reprezentující jednu z původních a nejvíce rozpracovaných oblastí spolupráce. Jsou uváděny ekonomické argumenty pro reformu celé politiky. Autoři také jasně deklarují přetrvávající problémy a směr budoucí reformy. Kapitola 10 se zabývá touto oblastí ekonomie, která spojuje evropskou integraci s vysvětlením následné alokace ekonomických aktivit. Zahrnuje hlavní znalosti o způsobu alokace ekonomických aktivit, jejich posunech uvnitř států i mezi nimi. Pro pochopení toho, jaký vliv může regionální politika EU na tuto alokaci mít, prezentuje kapitola alokační efekty integrace ve světle neoklasické teorie (Heckscher–Ohlin), stejně jako tzv. nové ekonomické geografie. Kapitola rovněž představuje podstatné rysy regionální politiky EU a rozebírá důsledky rozšíření o země střední a východní Evropy. V kapitole 11 jsou uvedeny základní prvky politiky hospodářské soutěže EU a politiky státní pomoci. Namísto pouhého popisu těchto politik kapitola objasňuje a zdůvodňuje tyto politiky pomocí výkladu fungování toho, proč je takovéto chování pro řadu subjektů výhodné a k čemu bez regulace může vést. Kapitola 12 je věnována obchodní politice EU jako celku vůči ostatnímu světu. Obchodní politika je jedním z historických pilířů spolupráce mezi členskými zeměmi.

Část IV je věnována zatím nejvyššímu dosaženému stadiu evropské integrace, kterým je měnová unie. Pozornost je věnována

jak základním teoretickým konceptům, tak probíhající krizi eurozóny. Opakování základů makroekonomie, který je potřebný k pochopení problematiky měnové integrace, přináší kapitola 13. Soustřeďuje se na tři hlavní oblasti – volbu režimu měnového kurzu; determinaci devizového kurzu a tzv. princip nedosažitelné trojice. Dlouhodobý proces budování evropské hospodářské a měnové integrace líčí kapitola 14. Přináší přehled fungování i kolapsu Bretton-woodského systému, kdy kurzy evropských měn byly svázány prostřednictvím ukotvení vůči americkému dolaru. Následně je vysvětlen mechanismus fungování Evropského měnového systému. Na závěr je popsán proces zavádění společné měny euro. Kapitola 15 předkládá teorii optimální měnové oblasti, která usnadňuje pochopení hlavních nákladů a přínosů ze zavedení společné měny. Autoři si kladou otázku o tom, jak dalece stávající členské země eurozóny a EU jako celek splňují podmínky optimální měnové oblasti. Poukazují také na kroky, které by EU měla učinit, aby se stala plnohodnotnou měnovou unií, ve které přínosy z členství převýší nad náklady s opuštěním národních měn spojených. Kapitola 16 vysvětluje filosofii tzv. Maastrichtských kritérií. Součástí kapitoly je hodnocení výsledků eurozóny v prvních 10 letech její existence, tedy před vypuknutím současné krize. Podrobná pozornost je věnována i fungování a hodnocení provádění společné měnové politiky Evropskou centrální bankou (Eurosystémem). Kapitola 17 je věnována problematice koordinace fiskálních politik v měnové unii. Jsou jasně identifikovány nedostatky tzv. Paktu stability a růstu, jenž měl být garantem fiskální zodpovědnosti členských států měnové unie. Kapitola 18 se zabývá integrací finančních trhů po zavedení společné měny euro. Autoři také odpovídají na otázku, zda se během své existence euro posilovalo svou roli světové měny. Závěrečná

kapitola 19 se věnuje probíhající krizi eurozóny. Uvádí přehled krátkodobých řešení krize i výčet možných dlouhodobých systémových řešení. Je dobré ocenit jak úsilí autorů, tak úsilí překladatelů formou poznámek zařadit do podobného typu knihy i popis aktuálního dění ve sledovaném území. Skutečností ovšem je, že reálný vývoj eurozóny svou dynamikou výrazně předbíhá i ty nejodvážnější odhady. Čtenář toužící po znalosti skutečného stavu řešení krize eurozóny tak bude muset sáhnout po aktuálních textech.

I přes výše uvedený nedostatek lze konstatovat, že kniha svou šíří záběru, formou zpracování, argumentace i kvalitou překladu tvoří jednotný celek, což ji činí ojedinělou publikací na trhu s českou odbornou literaturou. Překlad knihy je vhodný pro většinu kurzů zaměřených na výuku problematiky evropské ekonomické integrace na českých a slovenských vysokých školách. Dílčí kapitoly jsou však vhodné i pro úžeji zaměřené kurzy s orientací na proces evropské integrace včetně jeho historického a současného vývoje.